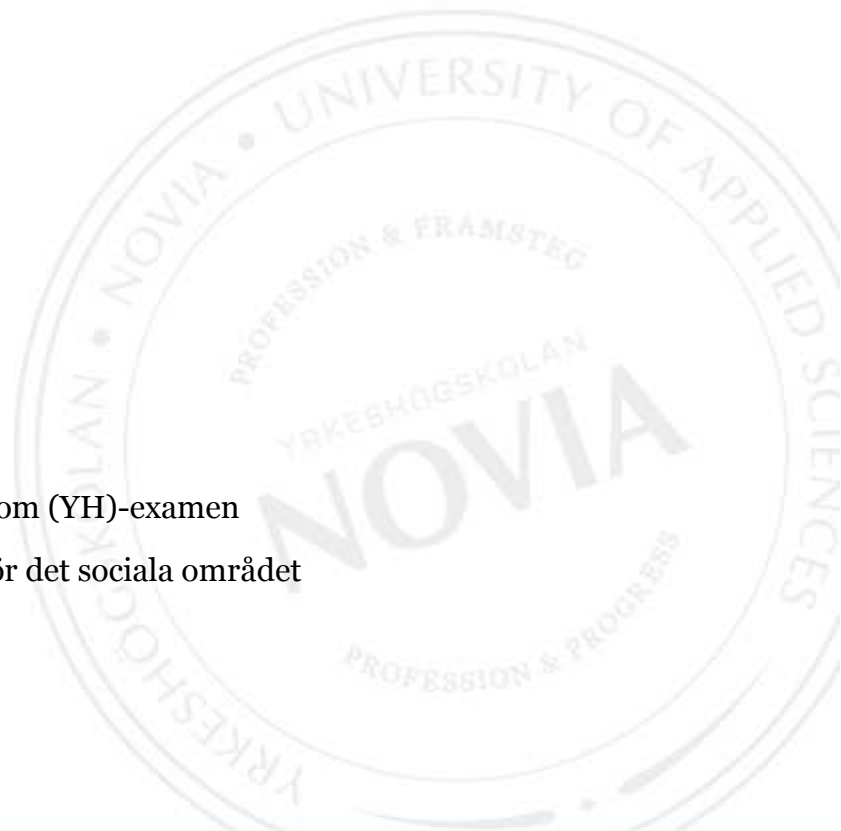

Djurlåda med rollkort

-Rollbyte som resiliensstärkande metod bland barn

Maria Lundberg

Examensarbete för Socionom (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för det sociala området
Åbo 2010

EXAMENSARBETE

Författare: Maria Lundberg

Utbildningsprogram och ort: Det sociala området, Åbo

Inriktning/alternativ/Fördjupning: Socialpedagogiskt arbete

Handledare: Gunilla Björklund

Titel: Djurlåda med rollkort – Rollbyte som resiliensstärkande metod bland barn

Datum 8.10.2010

Sidantal 29

Bilagor 2

Sammanfattning

Syftet med examensarbetet är att beskriva hur rollbyte kan användas som en resiliensstärkande metod bland barn. Frågeställningar i arbetet är: vad är resiliens, vad är rollbyte och på vilket sätt kan rollbyte fungera som resiliensstärkande metod.

Teoridelen i arbetet behandlar resiliens, social kompetens, empati och rollbyte. Den tillhörande produkten, Djurlådan, består av en låda med rollkort. Produkten är avsedd för barn i 5-års ålder på daghem.

Resiliens handlar om att vissa barn klarar sig bra, trots att de upplevt någon risk under sin uppväxt. Social kompetens handlar om färdigheter som människan behöver för att kunna fungera med andra. Social kompetens går att dela upp i olika färdighetsområden, och i detta arbete är empati i fokus.

Med rollkorten kan barns empatiförmåga utvecklas och övas, vilket stöder barns sociala kompetens. En bättre social kompetens, stärker även resiliensen. Jag vill i mitt arbete ta upp hur viktigt det är att utveckla barns empatiförmåga och att komma ihåg att stöda den empatiska utvecklingen.

Språk: Svenska

Nyckelord: resiliens, social kompetens, empati, rollbyte

Förvaras: I Yrkeshögskolan Novias bibliotek eller i webbiblioteket Theseus.fi

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Maria Lundberg

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Sosiaaliala, Turku

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Varhaiskasvatus ja sosiaalipedagoginen työ

Ohjaaja: Gunilla Björklund

Nimike: Eläinlaatikon roolikortit. Roolinvaihto resilienssiä vahvistavana menetelmänä lasten keskuudessa. / Djurlåda med rollkort. – Rollbyte som resiliensstärkande metod bland barn

Päivämäärä 8.10. 2010

Sivumäärä 29

Liitteet 2

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kuvata, miten roolinvaihtoa voidaan käyttää resilienssiä vahvistavana menetelmänä lasten keskuudessa. Opinnäytetyössä pohditaan seuraavia kysymyksiä: mikä resilienssi on, mikä on roolinvaihto, ja millä tavalla roolinvaihto voidaan käyttää resilienssiä vahvistavana menetelmänä?

Työn teoriaosuudessa käsitellään resilienssiä, sosiaalisia taitoja, empatiaa ja roolinvaihtoa. Työn tuote, Eläinlaatikko, koostuu laatikosta jossa roolikortit ovat. Tuote on tarkoitettu 5 vuoden ikäisille lapsille, jotka ovat päiväkodissa.

Resilienssi tarkoittaa sitä, että jotkut lapset pärjäävät hyvin, siitä huolimatta että he ovat kokeneet jonkinlaisen uhan lapsuutensa aikana. Sosiaalisissa taidoissa on kyse valmiuksista, joita ihminen tarvitsee voidakseen toimia yhdessä muiden kanssa. Sosiaaliset taidot voidaan jakaa eri osaamisalueisiin, ja tässä työssä empatia on keskipisteenä.

Roolikorttien avulla lapsen empatian taitoja kehitetään ja harjoitetaan, mikä tukee lasten sosiaalisia taitoja. Paremmat sosiaaliset taidot myös vahvistavat resilienssiä. Opinnäytetyössä on haluttu nostaa esiin, miten tärkeää on kehittää lasten empaattisuutta ja miten tärkeää on muistaa tukea empatian kehittämistä.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: resilienssi, sosiaaliset taidot, empatia, roolinvaihto

Arkistoidaan: Yrkehögskolan Novian kirjastossa tai verkkokirjastossa Theseus.fi

BACHELOR'S THESIS

Author: Maria Lundberg

Degree Programme: Degree Programme in Social Services, Turku

Specialization: Social pedagogic work

Supervisor: Gunilla Björklund

Title: A box of role cards with animal theme. Role change as a resilience strengthening method among children. / Djurlåda med rollkort. - Rollbyte som resiliensstärkande metod bland barn

Date 8 October 2010 Number of pages 29

Appendices 2

Summary

The purpose of this thesis is to describe how role change can be used as a resilience strengthening method among children. The issues of the thesis are: What is resilience? What is role change? In what way can role change serve as a resilience strengthening method?

The theory part of the study deals with resilience, social competence, empathy and role change. The related product, 'Animal box', consists of a box with role cards. The product is for children at the age of 5 in daycare.

Resilience is about children who do well despite the fact that they have experienced some sort of risk during their childhood. Social competence involves skills that people need so they can function with others. Social skills can be divided into different skill areas, and in this study empathy is in focus.

With the role cards children's empathy skills can be developed and practiced, which supports children's social competence. A better social competence, also strengthens resilience. I want my study to raise the importance of developing children's empathy skills and to remember to support the empathic development.

Language: Swedish

Key words: resilience, social competence, empathy, role change

Filed at: The Library of Novia University of Applied Sciences or the electronic library Theseus.fi

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte, frågeställningar och produkt.....	1
1.2	Arbetets uppbyggnad	2
2	Resiliens	4
2.1	Begreppet resiliens.....	4
2.2	Stödjande faktorer.....	5
3	Social kompetens.....	6
3.1	Begreppet social kompetens	6
3.2	Barns sociala kompetens.....	8
3.3	Delområden inom social kompetens.....	9
3.3.1	Empati.....	9
3.3.2	Social sensitivitet och prosocialitet	11
4	Rollbyte	12
4.1	Moreno, rollbyte och olika roller.....	12
4.2	Rollbyte som metod	15
5	Djurlådan	16
5.1	Beskrivning av Djurlådan	16
5.2	Användning av Djurlådan.....	18
6	Analys av produkten Djurlådan.....	19
7	Avslutande diskussion	23
	Källförteckning.....	27

Bilagor

Instruktionsblad till personal inom dagvården

Bilaga 1

Bild över examensarbetet

Bilaga 2

1 Inledning

Trots att många barn inte har det så bra alla gånger, så finns det en del barn som klarar sig bra ändå och som får ett bra liv. Resiliens är ett begrepp som används i samband med de barn som klarar sig bra i livet, trots olika risker under barndomen. Det är barn som har en speciell motståndskraft mot påfrestningar. Enligt Daniel & Wassel (2002, s.10) är resiliens ”normal utveckling under svåra förhållanden”.

Detta examensarbete ingår i projektet ”Det resilienta barnet” var målet är att utveckla modeller eller metoder som senare kan användas inom ett socialpedagogiskt interventionsprogram som heter ”Dagis Master”. Fokus skall ligga på metoder och material som stöder barns självbild och deras sociala kompetens och vänskapsrelationer i daghem, och materialet skall vara resiliensstärkande för barnen. Målgruppen inom projektet är barn i 5-års ålder på daghem. Inom projektet ”Det resilienta barnet” 2009 och 2010, kunde studerande välja mellan tre olika grupper, det var en teorigrupp, en grupp med fokus på konst, skapande bild och kroppsspråk, och en grupp med fokus på drama och kroppsspråk. Eftersom produkten i detta examensarbete kommer att bestå av bilder, valde jag att skriva inom gruppen med fokus på konst, skapande bild och kroppsspråk.

Jag valde att skriva om rollbyte i examensarbetet, för att se om rollbyte kan fungera som en resiliensstärkande metod, och på det sättet utgöra en del i projektet. Orsaken till att rollbyte kan vara en bra metod att använda bland barn, är för att det finns barn som behöver få ut vissa känslor och behov, och få sätta sig in i en annan roll. Genom rollbyte får de ta andra roller som de kanske inte vanligtvis tar, eller har möjlighet att ta. Varför rollbyte är viktigt, är för att barn skall få en ökad förståelse för andra och för andras känslor och tankar.

1.1 Syfte, frågeställningar och produkt

Syftet med examensarbetet är att beskriva hur rollbyte kan användas som en resiliensstärkande metod bland barn. För att få svar på syftet har följande frågor ställts: vad är resiliens, vad är rollbyte och på vilket sätt kan rollbyte fungera som resiliensstärkande metod. Som produkt till arbetets teoridel kommer jag att utveckla rollkort för barn med djurbilder, som personalen kan använda på daghemmet med barnen.

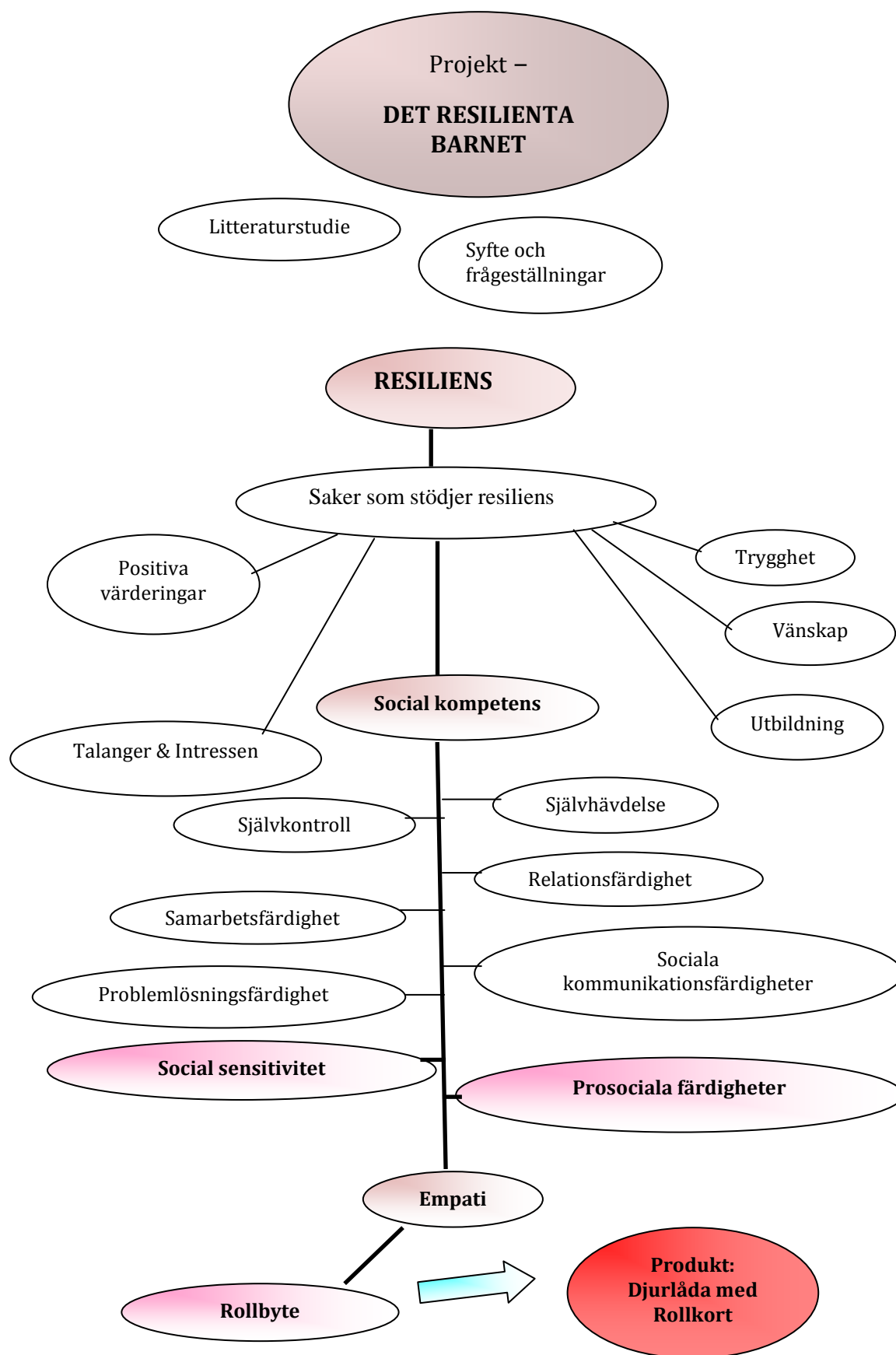
1.2 Arbetets uppbyggnad

Den teoretiska delen av arbetet behandlar resiliens, social kompetens, empati och rollbyte. Den andra delen av arbetet handlar om produkten och sist kommer det en avslutande diskussion var arbetsprocessen går igenom, och ifall arbetet har gett svar på frågeställningarna och om syftet uppfyllts. En beskrivning till daghemspersonal över hur produkten skall användas, kommer att finnas som första bilaga till arbetet. Andra bilagan i arbetet är en bild över hela examensarbetet, var huvudområden och det viktigaste lyfts fram.

Jag har gjort upp en bild över arbetets uppbyggnad och arbetsprocessen, i Figur 1, för att tydliggöra hur arbetet är uppbyggt. Huvudområdena i arbetet är färgade i bilden för att lyfta fram dem. Hela arbetet utgår från begreppet resiliens, eftersom arbete ingår i projektet "Det resilienta barnet". Arbetet är avgränsat, genom att endast fokusera på faktorer som stödjer resiliens, eftersom materialet som skall utvecklas, skall vara resursförstärkande. Risker kommer dock att kort nämnas därför att det behöver finnas en viss mängd risk för att ett barn skall utveckla resiliens (Borge 2005, s.10). Jag har valt att använda mig av Daniel & Wassels (2005, s.14) indelning av faktorer som kan stödja resiliensen, och dessa är trygghet, utbildning, vänskap, talanger och intressen, positiva värderingar och social kompetens.

Social kompetens behandlas som en del av resiliens, för att det i projektet skall utvecklas metoder och material som bland annat stöder barns sociala kompetens och för att besvara arbetets syfte. Social kompetens är även viktigt för att barn skall kunna fungera med andra människor i olika situationer. Inom social kompetens har jag valt att använda mig av de färdighetsområden som Ogden (2003, s.232) lyfte fram att var de mest använda. Dessa är social sensitivitet, prosociala färdigheter, samarbetsfärdigheter, relationsfärdigheter, sociala kommunikationsfärdigheter, problemlösningsfärdigheter, självkontroll, självhävdelse och empati. I det här arbetet tas empati, social sensitivitet och prosocialitet upp.

Fördjupningen i arbetet kommer att handla om rollbyte. Kapitel 5 beskriver produkten Djurlådan och hur den skall användas, medan det i kapitel 6 kommer upp analysen av Djurlådan.

Figur 1. Bild över examensarbetets uppbyggnad och över arbetsprocessen

2 Resiliens

Det finns risker i barns omgivning och det finns faktorer som kan stödja ett barn i dess utveckling och uppväxt. Resiliens handlar både om riskfaktorer och stödjande faktorer, men det här arbetet fokuserar på de faktorer som kan fungera stödjande. Alla individer är sårbara, även om vissa klarar sig bättre igenom svåra situationer. Då människan blir utsatt för stress blir hon även sårbar, men den här sårbarheten är inte absolut, utan den är relativ. Alla individer blir inte påverkade av stress på samma sätt, utan mycket beror även på omgivningen och individens egenskaper. Det är intressant och många forskare undersöker varför vissa barn och unga klarar sig bra i livet trots att de har varit med om risker och motgångar i sina liv. Det är barn från till exempel familjer som haft det jobbigt eller barn som kommer från olika områden var det råder risker för ett barns hälsa och välmående. (Benard 2004, s.7; Borge 2005, s.30).

2.1 Begreppet resiliens

Ordet resiliens är översatt från det engelska ordet resilience. Det finns egentligen ingen direkt översättning på resiliens, men några ord som lite motsvarar är motståndskraft och bemästring. Borge (2005) förklarar resiliens så, att det är ett barn med god psykosocial funktion, även om barnet har upplevt risk. Det betyder att ett barn kan fungera normalt fastän det vistats i onormala förhållanden. För att ett barn skall bli resilient, behöver det ha funnits en rimlig mängd risk. (Borge 2005, s.9, 10). Ett annat sätt att definiera resiliens är att se det som ” en dynamisk process var individen visar anpassad funktionsförmåga vid möte med betydelsefull motgång”(Schoon 2006, s.6), eller helt enkelt som ”normal utveckling under svåra förhållanden”(Daniel & Wassel 2002, s.10). Det går alltså att definiera resiliens på olika sätt, men innebörden är den samma i alla definitioner.

Det finns även vissa färdigheter som associeras med resiliens och det är bland annat positiva vänskapsrelationer, gott självförtroende, att ha positiva värderingar och att vara hjälpsam och ansvarsfull. Fastän det finns många saker som associeras med resiliens, är det ändå tre saker som kan anses utgöra grund för resiliens. Det är för det första att barnet har en säker bas, så att det kan känna sig tryggt och ha en känsla av tillhörighet. Det andra är att barnet har en god självkänsla och det tredje att barnet har en känsla av behärskning och kontroll och en förståelse av de personliga styrkorna och begränsningarna. (Daniel & Wassel 2002, s. 13, 14, 42, 49, 56).

Det är viktigt att personal och olika yrkesgrupper inom skolor, hälsovård och socialtjänst, får kunskap om resiliens och hur man kan hjälpa både barn och familjer att utveckla sina starka sidor och ta vara på de resurser som de har. Med kunskap som grund så kan man sätta in hälsofrämjande åtgärder till dessa familjer och då är chanserna större att barnet kan klara sig igenom olika risker som det stöter på under uppväxten. Man skall inte bara koncentrera sig på att göra barnet starkare och hitta resiliensstärkande faktorer, utan det är även viktigt att se på de risker som finns i barnets miljö och försöka reducera dessa risker om det bara är möjligt. (Borge 2005, s.25, 26).

Ibland kallas barn som trots en jobbig uppväxt klarar sig bra, för maskrosbarn. Maskrosbarn beskrivs som att det är barn som inte alls verkar må dåligt trots att miljön runtom dem inte är den bästa. Många av dessa barn utvecklar mycket positiva personlighetsdrag och stor förmåga att klara svåra livssituationer. Förr använde forskare uttrycket "superkids" för dessa barn, men senare kallades de stressmotståndskraftiga eller "osårbara". Uttrycket maskrosbarn är något som används i Skandinavien. (Cederblad 2001, s.67; Borge 2005, s 13).

2.2 Stödjande faktorer

Benard (2004) tar upp Kauaistudien (enl. Werner & Smith 2001), var forskarna Emmy Werner och Ruth Smith gjorde en undersökning. Undersökningen handlade om risk och resiliens hos barn. Resultatet av undersökningen var att barnen som hade upplevt riskfaktorer i sin barndom och under sin uppväxt, ändå inte skiljde sig mycket från deras kamrater som inte hade haft riskfaktorer runtom sig. Ett annat viktigt fynd var att barn som hade haft svåra problem i tonåren, hade lyckats återhämta sig då de nådde medelåldern. Endast en liten del av barnen klarade sig sämre i livet med bland annat ekonomi- och missbruksproblem och låg självkänsla. (Benard 2004, s.7).

Att det finns olika stödjande faktorer hos en del barn, kan förklara varför vissa barn klarar sig bättre trots motgångar i livet medan andra inte gör det. Stödjande faktorer som har att göra med socialt och emotionellt välmående, finns på alla nivåer i barns ekologiska sociala miljö, alltså hos barnet själv, genom familjerelationer och i barnets vidare nätverk och miljö runtom. Som det nämndes tidigare, är trygghet, utbildning, vänskap, talanger och intressen, positiva värderingar och social kompetens, faktorer som anses vara resiliensstödjande. Exempelvis kan en stödjande faktor vara en nära familjemedlem som stödjer barnet eller någon annan vuxen i barnets miljö. Det har bevisats i studier ända

sedan 1970-talet att barn med föräldrar som till exempel har mentala sjukdomar, har större sannolikhet att själva få mentala sjukdomar. Det största problemet är dock inte i föräldrarnas sjukdomar utan det är den jobbiga hemmiljön som blir den största orsaken om barnet utvecklar en mental sjukdom. Alltså kan barn med föräldrar som lider av en mental sjukdom klara sig bra, om hemförhållandena och barnens relation till föräldrarna är bra och stabil. En annan stödjande faktor kan vara att barnet tror på sig själv eller har någon förebild som det ser upp till. (Daniel & Wassel 2002, s.9, 11, 12, 14; Borge 2005, s.33).

Barn som möter stress och olika risker eller motgångar, behöver hjälp av andra människor då de försöker klara sig igenom situationen, och visar de tecken på resiliens så skall människor runt om hjälpa och stödja dem med detta. Får barnet hjälp och uppmuntran av vuxna och andra runt om, kommer det att leda till en starkare självbild hos barnet och det i sin tur är till hjälp nästa gång detta barn möter på nya utmaningar. Målet för oss vuxna är att göra barn mer förberedda så att de klarar av att möta olika sorters risker i livet. Det som är viktigt för barnen är att de skall känna att de har känslomässigt stöd, social stabilitet och god stimulans. (Borge 2005, s.24, 25).

I nästa kapitel kommer jag att närmare att gå in på social kompetens som jag nämnde tidigare, eftersom det är en färdighet som stödjer resiliens.

3 Social kompetens

Av de sex resiliensstödjande faktorerna i föregående kapitel, valde jag att fokusera arbetet på social kompetens eftersom sociala förmågor är viktiga för att människan skall kunna ha positiva relationer till andra. Detta är viktigt för att barnet skall känna sig tryggt och ha en känsla av tillhörighet, vilket är en av tre grunder för resiliens som jag nämnde tidigare.

3.1 Begreppet social kompetens

Redan under människans första levnadsår utvecklas hennes sociala förmågor, och en stor del av utvecklingen är anskaffningen av färdigheter, som tillåter oss människor att vara effektiva och lämpliga i vår interaktion med andra. För att människan skall passa in i en grupp eller för att kunna diskutera i andra sociala interaktionssituationer, behöver hon ha sociala färdigheter. En av förutsättningarna för livskvalitet för människan, är att hon har förmåga att bilda meningsfulla relationer med andra. (Kauppila 2005, s.125; Brown, m.fl., 2008, s.3, 77).

Begreppet social kompetens kommer ursprungligen från USA och beroende på situationen så kan innebörden med social kompetens variera. Social kompetens är ett paraplybegrepp, vart en individs beteende och sociala förmågor hör (Kauppila 2005, s. 126). Social kompetens är också kulturbundet, därför att någon som i vårt land kan anses vara social kompetent kanske inte alls anses vara det i något annat land. Det är även mycket svårt att definiera vad social kompetens egentligen är, eftersom det täcker ett så stort område med färdigheter och egenskaper. Salmivalli (2005, s.71) tar dock upp ett exempel på en definition (enl. Rubin, Bream & Rose – Krasnor, 1991), där social kompetens definieras som ”förmåga att uppnå personliga mål i socialväxelverkan och på samma gång hålla kvar de positiva relationerna till andra människor”. Ogden (2003, s.217) tar bland annat upp en definition av social kompetens (enl. Schneider 1993) som ”förmågan att använda sig av utvecklingsmässigt anpassat socialt beteende, som främjar ens interpersonella relationer utan att skada någon”. Mannberg (2001, s.6) beskriver social kompetens som en förmåga att kunna agera på ett sätt tillsammans med andra, som gör att vi kan uppnå vårt egna personliga mål och även andra personers mål. Det finns alltså även här olika definitioner på social kompetens, även om innebörden är densamma, men Mannbergs definition är ganska enkel och tydlig. Även om innebörden av social kompetens kan variera i olika kulturer, finns det nog vissa saker som i de flesta kulturer anses vara social kompetens, och några exempel kan vara att kunna lyssna på andra, att inte göra andra illa eller att kunna säga vem man är och vad man vill. En människa kan vara kompetent utan att visa det i alla situationer. (Herlitz 2001, s.12,14,15; Mannberg 2001, s.6; Daniel & Wassel 2002, s.72; Ogden 2003, s.217).

I skolan eller i arbetslivet kan social kompetens ses som att man har en god förmåga att samarbeta i olika situationer och med olika människor. Några saker som anses vara viktiga i social kompetens är bland annat förmåga till inkännande eller empati. (Dahlkwist 2002, s.8,9). Frågas människor vad de anser att social kompetens är, kan vanliga svar vara till exempel att ha en kommunikationsförmåga, samarbetsförmåga, förmåga att lösa konflikter, empati, lojalitet, ärlighet, förmåga att möta förändringar och problemlösningsförmåga. (Herlitz 2001, s.16).

3.2 Barns sociala kompetens

Barns utvecklande av det sociala beteendet är betydande och behovet av att bli accepterad av vännerna är stort. För att barn skall ha möjlighet att anpassa sig i olika sammanhang och miljöer, behöver de social kompetens, som även kan förklaras som "livsfärdigheter". För barn gäller inte social kompetens bara med vänner, utan med sociala partners överallt, det kan vara familjemedlemmar eller andra vuxna. Redan då ett barn föds börjar inläringen av interaktion. Det är även barnets tidiga erfarenheter av interaktion som utgör grunden för senare inläring av kommunikation. Barn behöver massor av positiva erfarenheter av vuxna, men också av andra barn. Den grundläggande sociala kompetensen i interaktion, utvecklas främst hemma tillsammans med föräldrarna. Barn och även andra människor har sociala mål. Det betyder att vi väljer ett visst beteende mot en vän eller mot någon annan människa, som vi tror att kan ge det önskade resultatet, alltså vårt sociala mål. Det sociala målet kan vara att till exempel få uppmärksamhet, få information eller uppmuntran och stöd. (Ogden 2003, s.224, 229, 255; Kauppila 2005, s.134; Brown, m.fl., 2008, s.4).

Det går att dela upp social kompetens i två perspektiv och det ena innebär att kunna veta vem man är som människa och att bli medveten om sig själv och att få sina behov och åsikter framförda, att uppnå sina sociala mål. Det andra perspektivet är att som människa kunna använda de beteendestrategier som är passande i en situation, alltså kunna välja rätt beteende enligt situation. Individerna skall kunna vara en medmänniska och klara av att sätta sig in i andras situationer, alltså att kunna vara empatisk. (Mannberg 2001, s.6; Brown, m.fl., 2008, s.4).

Barn som har hög social kompetens kan välja lämpliga och effektiva beteendestrategier, för att bli accepterade i kamratgruppen och för att få vänner. De barn som sedan är mindre kompetenta kan vara aggressiva och splittrade eller vara socialt tillbakadragna och isolerade. De barn som har mindre social kompetens kan bli nekade att tillhöra en kamratgrupp, men social kompetens är inte det enda som inverkar på hur barn blir accepterade i kamratgrupper, andra saker kan exempelvis vara kön, utseende eller funktionshinder. Det är viktigt att ett barn har social kompetens så att det klarar sig i kamratgrupper, för det som sker i den tidiga utvecklingen lägger spår i barnet och resultaten märks senare i livet. Sociala rubbningar i en människas tonår och i vuxenlivet, kan vara följden av problem i tidig ålder, med social kompetens och kamratgrupper. (Brown, m.fl., 2008, s.4, 5, 11, 12).

3.3 Delområden inom social kompetens

Eftersom social kompetens är en färdighet, betyder det att människan kan lära sig för att bli bättre på det. Social kompetens inkluderar de färdigheter som är viktiga för att människan skall kunna bilda relationer, och mestadels så beror social kompetens på förmågan att framkalla positiv respons från andra. Det finns olika indelningar av social kompetens, men som det tidigare nämdes i kapitel 1.2, används det i det här arbetet de områden som Ogden (2003) nämnde. Dessa var social sensitivitet, prosociala färdigheter, samarbetsfärdigheter, relationsfärdigheter, sociala kommunikationsfärdigheter, problemlösningsfärdigheter, självkontroll, självhävdelse och empati. Jag kommer att närmare gå in på empati eftersom empati behövs för att människan skall kunna sätta sig in i en annans situation, vilket rollbyte handlar om. Nära förknippat med empati är även social sensitivitet och prosocialitet, därför kommer även dessa att behandlas kort. (Mannberg 2001, s.6; Ogden 2003, s.232; Benard 2004, s.14)

3.3.1 Empati

Att höra till en grupp, är ett av människornas grundbehov. Orsaken är att gruppen ger människor socialt stöd och de blir värdefulla och betydelsefulla för någon. En annan orsak är att gruppen skapar sammanhang och verkar som en informationskälla. För att människan skall kunna fungera i en grupp, klara av att bygga upp nätverk åt sig och lyssna, så behöver hon ha en empatisk förmåga. (Mannberg 2001, s.14, 35).

Ordet empati kommer från det grekiska ordet *empathia*. Där *em* betyder med och *pathia* att känna, alltså att känna med. Empati är en viktig förmåga. Det betyder bland annat att kunna veta andras känslor, att förstå andras perspektiv, att kunna ta hänsyn till andra, sätta ord på egna och andras känslor och kunna leva sig in i en annans situation. Empati är också ett viktigt begrepp inom social kompetens och innebörden av empati är att man får plötslig kunskap av, eller läser av en annan människas känsloläge. Det går att förklara empati på flera olika sätt. Ogden (2003, s.235) förklarar det (enl. Gresham och Elliott 1990) som ”Empati är att visa omtanke och ha respekt för andras känslor och synpunkter”. Medan Kauppila (2005, s.186) tar upp Rogers (1980) beskrivning av empati, och Rogers menar att empati är att förstå en annan människas upplevelse och kommunikation. (Mannberg 2001, s.13; Ogden 2003, s.235; Öhman 2003, s.9, 29; Benard 2004, s.15; Kauppila 2005, s.187).

Empati hjälper att forma basen av moral, förlåtelse och medkänsla och att bry sig om andra människor. I empati handlar det om en förståelse över interaktionen med en annan

människa. Empati är att förstå en annan människas mentala tillstånd, utan att känna det som den andra känner. Det är viktigt att inte tro att empati är samma sak som sympati eller medlidande. Ibland kan det vara svårt att veta skillnaden mellan sina egna känslor och den andra människans känslor. Om personen har bra självkänedom och gränssättningsförmåga, så kan det förhindra det som många har problem med, nämligen att ta på sig andras känslöstämningar. (Mannberg 2001, s.13, 14; Benard 2004, s.15; Kauppila 2005, s.186).

Empati går att lära genom livets alla åldrar. I inläringen av empati är det centralt med medvetenhet om roller och att förstå en annan människas synvinkel. Föräldern är den första och viktigaste modellen i känslouppfostran. Barnets empatiförmåga utvecklas eller bromsas, beroende på de vuxnas attityder och förhållningssätt. Det finns även andra faktorer som kan påverka ett barns empatiska förmåga. Hur barnet själv mår och hur det annars har det påverkar, såväl som omsorgsklimatet och hur barnet upplever de sociala erfarenheterna hemma, eller på daghemmet. Som jag tidigare nämnde är föräldern den första modellen i känslouppfostran, men det är viktigt att barnet även har tillgång till andra empatiska modeller och förebilder för att utveckla sin egen empatiska förmåga. (Öhman 2003, s.10, 12, 40-42; Kauppila 2005, s.187).

Barn lär sig genom lek och genom lek kan barn uttrycka sig på sitt eget sätt. Det går även att se lek som en empatistödande verksamhet. Genom lek har barn möjlighet att utforska och uttrycka olika känslor, och tack vare den sociala fantasileken har barn möjlighet att öva rolltagande och att byta perspektiv. Leken utgör då ett tillfälle var barn har möjlighet att utveckla och öva sin empati. (Öhman 2003, s.18, 86, 87).

I Sverige finns det ett skolprojekt REDE, som består av samarbetsparterna Djurskyddet Sverige och Svenska Djurskyddsföreningen. REDE står för Respekt, Empati, Djur, Etik. Syftet med projektet är att utveckla barns empatiförmåga genom olika övningar. Projektet har 11 övningar och aktiviteter åt barn så att de får träna sin empati. Vision med projektet är att alla barn i Sverige skall utveckla empati, medvetenhet för andras känslor och ett respektfullt synsätt mot djur och natur. (REDE 2009).

I en undersökning angående projektet och dess inverkan, testades elevernas empati. I undersökningen ingick 137 elever i åldern 5-11 från fyra olika skolor. Utvärderingen av projektet utgick bland annat från en bild över en skadad hund med tillhörande frågor. Resultaten visade att de pojkar som hade deltagit i REDE-projektet och fått empatiträning,

visade mer empati än pojkar som inte fått empatiträning. Hos flickorna visades ingen effekt. Det verkade som om flickorna utvecklar empati på egen hand medan pojkarna behöver mera hjälp. Det kommer även upp i Angantyr och Eklunds rapport (enl. Melson, Peet & Sparks 1991), att då barn blir äldre kan de ge dem viktiga lärdomar och utveckla barns beteende gällande fostran och att ta hand om andra. (Angantyr & Eklund 2009, s.2, 3, 8).

3.3.2 Social sensitivitet och prosocialitet

Empatins viktiga känslokomponent är social sensitivitet, alltså känslighet att kunna ta upp andras känslor och sätta sig på den andres känslövlängd (Kauppila 2005, s.186). Ogden (2003, s.235) beskriver även att social sensitivitet handlar ”om färdigheter i att kunna läsa av och tolka de sociala signalerna i andras beteende” (enl. Magnusson 1988) och (enl. Greenspan 1981) handlar det ”om rolltagande och förmåga att dra sociala slutsatser”.

Förutom social sensitivitet är även prosocialt beteende något som hör ihop med den empatiska förmågan. Prosocialt beteende enligt Evenshaug och Hallen (2001, s.263) ”innebär ofta ett positivt beteende som till exempel handlar om att hjälpa, dela med sig eller samarbeta med andra.” Prosocialitet är ett spontant beteende som är hjälpsamt och hövligt, utan att individen tänker på att direkt göra det till sin egen fördel (Ogden 2003, s.236; Öhman 2003, s.9, 29).

Prosocialt beteende beror på barnets nivå av kognitiv och emotionell utveckling och utvecklingen av empati. Under barnets tidiga år, är det föräldrar och andra personer som tar hand om barnet, som måste sätta gränser och handla som barnets externa samvete och ge förklaringar till deras ingripande i barns handlingar och beteenden. För att människan skall utvecklas prosocialt behöver vi sätta oss in i andras situationer och förstå både vad de tänker och känner, och ha förmåga att agera vänligt gentemot andra och kunna hindra negativt beteende. Det här kan vi göra genom att byta perspektiv eller att ta en annan människas roll. Då barn leker rollekar som bland annat mamma och pappa eller läkare och patient, så kan de uppleva olikheterna i eget och andras perspektiv. (Evenshaug & Hallen 2001, s. 265; Daniel & Wassel 2002, s.56, 57).

4 Rollbyte

Det är viktigt att barn kan förstå hur andra människor känner sig i olika situationer, och att ibland kunna ta andra roller. För att kunna sätta sig in i en annan människas situation, behöver barnet ha en förmåga till empati, vilket var ett delområde ur social kompetens som jag valde att fokusera mig på. I det här kapitlet tas det upp Moreno, rollbyte och olika roller, och även hur rollbyte används som metod.

4.1 Moreno, rollbyte och olika roller

Jacob Levy Moreno, psykodramans fader, föddes 19.5.1889 i Bukarest i Rumänien och dog 1974. Moreno intresserade sig för stadens slum och grundade referensgrupper för den. Han arbetade även med prostituerade kvinnor och det var arbetet med dem som gjorde att Moreno började förstå gruppterapins möjligheter. Som läkare arbetade Moreno under första världskriget i ett flyktingläger. I flyktinglägret såg han och observerade han de olika relationerna mellan människorna, och han började göra upp scheman över dessa relationer och fick en bild över människornas sociala nätverk. Det här var början till metoden sociometri, var människans olika relationer till andra beskrivs och undersöks med hjälp av scheman, som fick namnet sociogram. (Berling 1998, s. 11, 54, 58; Heikkilä, m.fl., 2000, s.123; Janhunen, m.fl., 2005, s.7; Kopakkala 2005, s. 102, 103; Aitolehti & Silvola 2008, s.15).

I Wien i Augarten parken iakttog Moreno barnens lek och han lekte med dem och berättade sagor för dem, som de sedan framförde tillsammans som en teater. På det här sättet uppmuntrade han barnen att ta andra roller och att spela teater. Moreno hade barnen som förebilder och det var deras lekar som gav honom inspiration att skapa psykodramascenen. Då Moreno flyttade till USA från Österrike, utvecklade han sociometri, psykodrama, sociodrama och gruppsykoterapi med hjälp av de erfarenheter som han samlat på sig i Österrike, dessa metoder blev Morenos viktigaste bidrag till världen. Moreno såg att gruppen hade en betydande inverkan, den hade en terapeutisk kraft på grund av att medlemmarna i en grupp kunde vara terapeutiskt verksamma mot varandra. (Berling 1998, s.55, 59, 60; Janhunen, m.fl., 2005, s.84; Kopakkala 2005, s.103; Aitolehti & Silvola 2008, s.16).

Psykodrama är ett huvudbegrepp för de dramasätt som Moreno utvecklat. Inom psykodrama är roll ett centralt begrepp och rollbyte är en av de viktigaste grundteknikerna i psykodrama. Genom rollbyte kan perspektiv förändras och en person kan få nya

erfarenheter och andra synvinklar på en sak, det ger möjlighet till nya förhållningssätt. Med hjälp av rollbyte kan en person förbättra sin relation till en annan människa, genom att försöka förstå den andras synvinkel och upplevelser. Genom att byta roll ökar förmågan att kunna sätta sig in i andras situationer, vilket också är centralt när det gäller empati. (Berglind 1998, s.28, 33; Janhunen, m.fl., 2005, s.7, 37; Kauppila 2005, s.187; Aitolehti & Silvola 2008, s.37, 61, 72).

Människans förmåga att byta roll utvecklas ungefär vid tre års ålder, och förmågan fortsätter att utvecklas ända till ungdomsåldern och även i vuxenlivet. Hur man tillägnar sig en roll beror på människans ålder. Kauppila (2005, s.94) beskriver fem utvecklingsfaser (enl. Elksnin & Elksnin 1995) som barn har när det handlar om att ta roller. Alla fem faser tas upp i det här arbetet, men med tanke på målgruppen inom projektet, är första och andra fasen av intresse. Barnets första utvecklingsfas kallas för den egocentriska fasen och infaller vid 3-6 års ålder. Då har barn svårt att förstå andras sätt att se och tolka saker, men småningom börjar barn uppfatta olika uppgiftsroller i familjen. Följande fas är att ta en subjektiv roll vid åldern 5-9 år. I den här fasen börjar barn förstå att människor har olika uppgifter och syner på saker, och uppfattningen om människors roller vidgas. Vid 7-12 års ålder infaller den självreflekterande fasen, var barn har möjlighet att reflektera andras tankar och beteende och att bättre förstå andra. Fasen att ta den centrala rollen kommer vid 10-15 år och den hör ihop och går in i den förra fasen. När barn ungefär är 14 år och blir äldre kommer fasen att ta sociala roller. Barnet förstår människor på djupare plan och hittar fungerande roller och förmågan att uttrycka känslor och empati blir alltmer äkta. (Kauppila 2005, s.94; Aitolehti & Silvola 2008, s.71).

Det är inte bara på en teaterscen som vi människor spelar olika roller, utan även i vardagen använder vi olika roller. Människan kan ha flera olika roller på en och samma dag och i vissa roller trivs vi bättre än i andra. De roller som vi har i vardagen blir spontana antingen på grund av invanda mönster eller också av relationer som vi har i vardagslivet. En speciell tid, plats eller betydelse som är förknippade med interaktion och verksamhet, bestämmer våra roller i olika situationer. Enligt Moreno är människans roller individens egna sätt att agera i en situation, var andra människor eller objekt är inblandade. Människan har många olika roller beroende på sammanhanget och de roller som förekommer hos oss är olika men ändå äkta. De olika rollerna är förknippade med känslor och olika beteenden, och våra roller som vi har föds genom växelverkan med andra och förutsätter en motroll. Moreno ansåg att var och en av oss har egna dominerande roller när det gäller beteendet, och samma sak gäller i olika kulturer och till exempel i familjesamfund. En roll är alltid

beroende av hurdan situationen är och hur gruppen är. (Heikkilä, m.fl., 2000, s.123; Janhunen, m.fl., 2005, s.31, 32; Kopakkala 2005, s.97, 101; Aitolehti & Silvola 2008; s.38).

Det går att dela upp en roll i en individuell och kollektiv dimension. Den kollektiva dimensionen av rollen utformas av gruppens eller samhällets kultur, var människan lär sig att agera. Olika förväntningar, normer, traditioner och andra människor, inverkar på utformningen av en människas roll. Människans personliga sätt att agera och uttrycka sig är rollens individuella sida. En människa kan både ta en roll, spela en roll och skapa en roll. Att ta en roll, kan betyda att passivt göra så som samhället förväntar sig, och att spela en roll, betyder att människan är mer aktiv i en roll. En människa som är tillräckligt spontan och mogen kan aktivt både ta och skapa roller enligt egen förmåga. I en grupp som funnits länge, kan det lätt hända att människor fastnar i sina roller och det är inte alltid så lätt att komma ur den gamla rollen. Om en gruppmedlem försvinner ur gruppen, kan rollen ändå bli kvar. En ny medlem förväntas oftast att ta den färdiga rollen, och på det sättet kan många människor hamnar i roller som de egentligen inte alls vill vara i. (Kopakkala 2005, s.108, 109; Aitolehti & Silvola 2008; s.38, 39).

De olika roller som människan har går att dela in i olika klasser enligt deras uppkomst. Enligt Moreno har människan fyra olika rolltyper. De första rollerna är de psykosomatiska rollerna eller enklare sagt de kroppsliga rollerna. I början är de endast somatiska roller, och de somatiska roller är egentligen all fysisk aktivitet som spädbarnet utför. Då barnet utvecklas blir rollerna med tiden psykosomatiska. Andra och tredje klassen av människans roller är de psykodramatiska och de sociala rollerna. Psykodramatiska roller, eller de psykologiska rollerna, är påhittade personer som när ett barn leker mamma, hjälte eller en sagofigur. För en människa kan den psykodramatiska rollen vara betydande, även om inte omgivningen kanske vet det. Det är en privat roll och om individen känner att det är säkert, kan han eller hon dela med sig av den i en lek eller i en trygg relation. De sociala rollerna är de placeringar vi människor har i verkligheten, exempelvis som barn eller elever. Den sista klassen är de kosmiska eller andliga rollerna. Människan har en fungerande kosmisk roll då hon självständigt har utvecklat sin värdegrund och fritt skapat målet. De sociala rollerna beskriver mer människans positioner i samhället, medan de psykodramatiska och kosmiska rollerna berättar mer om människans inre värld. En vuxen människa kan leva i alla fyra nivåer av roller samtidigt, eftersom de alla går in i varandra. (Kopakkala 2005, s.101, 104; Aitolehti & Silvola 2008, s.39, 40).

Barn lär sig roller av andra människor som de ser och även genom sagofigurer och figurer från till exempel televisionen och olika spel. Leken är som ett redskap för barnen att öva olika roller och färdigheter, och även för att barnen skall kunna göra om saker som de varit med om och på det sättet förstå sina erfarenheter bättre. Genom att arbeta med rollbyte väcks många olika känslor hos barnen. (Janhunen, m.fl., 2005, s.33, 92, 93).

4.2 Rollbyte som metod

Rollbyte kan användas i rollspel, rollekar eller rollövningar, beroende på vad syftet är eller vem som gör det. Alla människor i en grupp deltar på ett eller annat sätt i rollbytet. En person ur gruppen är huvudperson och sedan kan vissa personer vara medhjälpare eller åskådare, men alla är ändå viktiga oberoende av uppgift. Det finns även en regissör och som femte faktor räknas scenen var rollbytet sker. I rollbyte är det en medhjälpare som är i huvudpersonens roll och huvudpersonen tar en motroll som är viktig i situationen. I rollspel kan roller som skall spelas vara tagna ur deltagarnas egna erfarenheter eller också från rolltagande som har observerats i omvärlden. Scenen kan variera, men det kan till exempel vara framför en halvmåne var åskådarna sitter. Det viktigaste är att alla ser och hör och oftast används bara lite rekvisita. Den som är huvudperson får själv välja hur mycket känslor som visas och stödet från regissören och gruppen skall hjälpa huvudpersonen att acceptera de egna erfarenheterna och känslorna som väckts. På scen får erfarenheterna vara precis som de varit i verkligheten. (Berglind 1998, s.31, 32; Janhunen, m.fl., 2005, s.29, 37; Järleby 2005, s.89; Aitolehti & Silvola 2008, s.51, 57, 58).

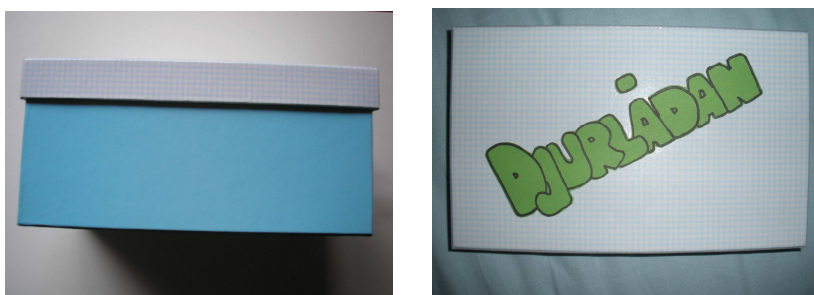
En omgång psykodramarollbyte delas oftast in i tre till fyra faser, vanligare är det med tre. Det börjar med en uppvärmningsfas, var idén är att skapa ett arbetsklimat där alla gruppmedlemmar trivs. Nästa fas är handlingsfasen och efter det kommer delaktighetsfasen var medlemmarna delar med sig av erfarenheterna och känslorna de upplevt under rollbytet. Den fjärde och sista fasen är processning. Det finns olika syften med ett rollspel, det kan exempelvis vara pedagogiskt, gruppdynamiskt eller psykoterapeutiskt. Om rollspelet är pedagogiskt är dess målsättning att ge mer kunskap, är det gruppdynamiskt kan problem- och konfliktlösning tränas, medan ett psykoterapeutiskt rollspel kanske har som mål att utveckla människors personlighet. (Berglind 1998, s.25, 30; Järleby 2005, s.89; Aitolehti & Silvola 2008, s.13).

5 Djurlådan

Tanken med min produkt, Djurlådan, är att den skall kunna användas på daghem med barn i 5-års ålder, och att den skall vara resiliensstärkande. Djurlådan skall hjälpa barnen att kunna ta andra roller än de är vana vid, att barnen får en bättre förståelse för andra, och hjälpa barnen att utveckla sin empatiförmåga. I det här kapitlet beskrivs Djurlådan och hur den skall användas.

5.1 Beskrivning av Djurlådan

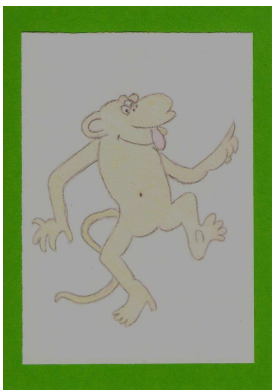
Tanken om produkten fanns hela tiden med i början av arbetsprocessen, men en klar bild kom först efter att jag hade läst in mig lite på resiliens och social kompetens. Jag visste att jag ville göra något med rollbyte, och därifrån kom tanken att utveckla en produkt som skall stödja barns empatiska förmåga, eftersom förmåga att sätta sig in i en annan situation ökar genom rollbyte, vilket är centralt då det gäller empati. Djurlådan innehåller rollkort, var tanken är att barnen skall få sätta sig in i en annans roll och situation, och på samma gång öva sin empatiförmåga. Barnen kommer att få leka i de givna rollerna och sedan kort berätta hur det kändes eller vad de kände i en annan roll.

Figur 2 & 3. Djurlådan

Rollkorten består av djurbilder och på baksidan finns det en kort beskrivning över djuret i en viss situation. Meningen är att barnen skall få sätta sig in i ett djurs roll och genom rollek leka det som djuret känner och varit med om. Rollkorten kommer att finnas i en låda, Djurlådan, varifrån barnen får dra ett kort. Det finns 16 stycken djur, alltså 16 stycken rollkort. Tanken var först att bara välja djur som finns i Finland till rollkorten, men jag beslöt att även ta med några djur från andra länder. Djuren jag har använt är apa, hare, ekorre, häst, ko, lejon, katt, sköldpadda, mus, älg, igelkott, björn, hund, elefant, får och räv. De flesta av djuren på rollkorten är ritade neutrala och visar ingen speciell känsla genom bilden, men några är ritade så att de passar just den beskrivningen som finns på baksidan

av korten. Ett exempel på en bild som visar lite mer är exempelvis Figur 4 med apan och ett mer neutralt kort kan vara Figur 5 med ekorren.

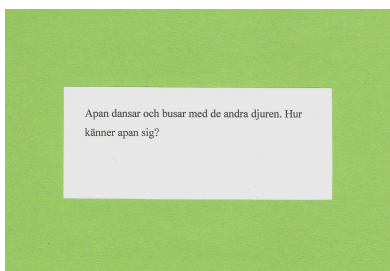

Figur 4. Apan dansar och busar med de andra djuren. Hur känner apan sig?

Figur 5. Ekorren har tappat sin kotte och kan inte hitta den. Hur känner ekorren sig?

Korten är utvecklade så att djuren är ritade på vitt papper, ungefär i storlek med ett fotografi, som har limmats fast på den lite större gröna bakgrunden. Bilderna har jag och Ann-Katrin Lundberg utvecklat tillsammans, hon har ritat djuren och jag har färgat dem. Exempel på hur ett kort ser ut på baksidan med beskrivning visas i Figur 6.

Apan dansar och busar med de andra djuren. Hur känner apan sig?

Figur 6. Beskrivning över apan: Apan dansar och busar med de andra djuren. Hur känner apan sig?

5.2 Användning av Djurlådan

Djurlådan med rollkort skall användas på daghem med 5-åringar. För att barnen skall få lugn och ro och fritt få leka i sina djurroller, behöver det finnas en avskild plats dit barnen och pedagogen kan gå, så att de inte blir störda. Utrymmet måste vara sådant att det ger möjlighet åt barnen att leka fritt och någon sorts rekvisita kan finnas till hands. Tanken är att Djurlådan skall användas i små grupper på 4-5 barn, för att alla barn skall våga gå ordentligt in i sin roll. Djurlådan skall användas med gruppen då barnen har lärt känna varandra ordentligt och inte i nya barngrupper. Meningen är att Djurlådan skall användas på förmiddagen med en liten grupp i taget, en gång i veckan. Barnen skall ges tillräckligt med tid för leken, och när det är dags att avsluta så samlas barnen och pedagogen och går kort igenom till exempel vad barnen upplevde och hur de tror att djuren kände sig. Djurlådan kan användas en längre tid, eftersom det finns ganska många kort och används i små grupper. Eftersom barnen drar korten är även chansen ganska liten att de alla gånger får samma djur.

Pedagogens uppgift är att förklara för barnen vad Djurlådan går ut på och det är även viktigt att berätta för barnen att det inte finns ett rätt svar på hur ett visst djur känner sig, utan att alla känner olika och att alla alternativ är rätt. Det är pedagogen som avgör ifall gruppen består av 4 eller 5 barn, eftersom det är hon eller han som känner barnen och vet hur de fungerar och vad de klarar av. Pedagogerna håller lådan och barnen får dra ett kort åt sig så att det blir slumpmässigt. Ett annat alternativ är att sätta korten som en solfjäder i handen och låta barnen dra därifrån, huvudsaken är att de inte ser bilderna. Beskrivningen läses för barnen och vid behov förklaras det tydligare, före rolleken kan börja. Under rolleken skall pedagogerna observera hur leken fungerar och om det kommer upp något speciellt som bör tas i beaktande och bearbetas. Det är pedagogens uppgift att bedöma när rolleken skall avslutas och sätta igång den korta genomgången.

Som det tidigare kom upp, är de flesta djur neutrala på bilderna, och därför kan pedagogerna till exempel välja att använda Djurlådan ifall det uppstår någon situation på daghemmet eller i barngruppen, som behöver bearbetas med barnen, och då kan nya beskrivningar ges åt djuren. Pedagogerna är den som har kunskap och som kan anpassa användandet av Djurlådan efter barngruppen och olika behov.

Inom arbete med psykodrama med barn, så väljer den vuxne arbetssätt och metoder efter målet med arbetet och efter barnens förmåga. (Janhunen, m.fl., 2005, s.93). Det vill jag också poängtera med mina rollkort, att det inte handlar om terapi eller riktig psykodrama.

Därför kommer det inte att gå till så som om en professionell inom psykodrama skulle dra detta, utan det är vanliga professionella inom dagvården som skall kunna använda min produkt i deras verksamhet med barnen. Mina rollkort handlar om att barnen skall få uppleva andra roller och få nya synvinklar och möjligheter, genom att leva sig in i en djurroll som är given, och på det sättet öva sin empatiska förmåga. Det kommer inte heller att finnas de klara faser som det finns i psykodrama rollbyten.

Som jag skrev i kapitlet om empati, behöver barn förebilder för att kunna utveckla sin empatiska förmåga. I daghemmet är det pedagogen som är och skall vara en empatisk förebild åt barnen. Det är viktigt att pedagogen/personalen på daghemmet planerar in verksamhet som stimulerar varje barns empatiska förmåga. (Öhman 2003, s.44, 49).

6 Analys av produkten Djurlådan

Rollbyte kan användas som en resiliensstärkande metod eftersom det är en metod som används för att öva empati. Empati i sin tur var ett delområde inom social kompetens, medan social kompetens var en viktig stödjande faktor för utveckling av resiliens.

För att kunna vara empatisk behöver människan förmåga att kunna sätta sig in i andras situationer, kunna förstå vad andra känner och ta andra roller. Där kom idén om att min produkt skall ge barnen möjlighet att komma bort från de roller de är vana vid och att ge dem möjlighet att utveckla och öva sin förmåga till att förstå vad andra känner i olika situationer. Genom att ge barnen möjlighet att utveckla sin empatiska förmåga, har de även möjlighet att stärka sin sociala kompetens, vilket var en stödjande faktor inom resiliens. Rollbyte kan också förbättra deltagarnas relationer till andra människor, eftersom de får en bättre uppfattning om vad andra känner och hur det kan kännas att vara i deras situation. Då relationer till andra förbättras, kan resiliensen förstärkas eftersom det också var en stödjande faktor att ha vänskap och positiva värderingar.

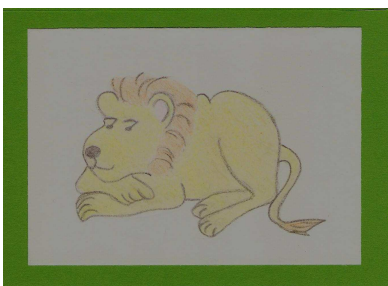
Orsaken till att produkten fick namnet Djurlådan är därför att den innehåller rollkort med djurmotiv och för att barnen får ta djurroller. Eftersom djuren bland annat kan påverka barnens beteende när det gäller fostran och att ta hand om andra, valde jag att ha djurmotiv på korten. Djuren kan även påverka barn på andra sätt, bland annat genom att ge barn ökad känsla av välbefinnande. Om människan har roligt och skrattar kan negativ stress mildras. De flesta barn tycker om djur och djur anses kunna ha en positiv inverkan på barns välbefinnande och fysiska hälsa. På grund av att djur lyssnar utan att döma, kan de vara

terapeutiska för barn. Dessutom kan ett djur vara tröstande och stödjande för ett barn, vilket kan stärka barns känsla av en trygg bas i världen. Jag skrev i kapitlet 2.1, om de tre grunderna för resiliens, och här kan djuren förknippas med första grunden om en säker bas i världen och känsla av trygghet, vilket gör att djur borde kunna ha en positiv inverkan på barns resiliens. Viktigt för barns hälsa och utveckling är att de får kroppskontakt och beröring, vilket ett djur kan erbjuda ifall barnet inte har någon annan som uppfyller dessa behov. Djuren är barns vänner och de betyder massor för barnen. Eftersom djur har olika sorters personligheter, brukar barn kunna identifiera sig med dem, men också eftersom att barn brukar utgå från att djuren känner och tänker likadant som de själva gör. (Folke-Fichtelius 1995, s.5, 6, 9, 13; Torén 1999, s.23, 29; Gilligan 2009, s. 70).

Har man ett klass- eller förskoledjur, så kan det hjälpa barnens utveckling av självförtroende, sociala relationer, känsloliv och tankeliv. Genom att använda djur som hjälp kan barn leka sig igenom alla möjliga sorters händelser och vanligt är det med rollekar var barnen leker att de själva är djuren. Då ett barn tar rollen av ett djur, kan olika behov och känslor komma upp och barnen kan ge efter för dessa genom rollen. I en annan roll kan barnen känna att det inte är de själva som har det personliga ansvaret, utan att det är djuret som gör saker. Genom att ta en annan roll som ett djur kan ett barn frigöra sig från de förväntningar och föreställningar som finns runt barnet och som säger hur han eller hon borde vara. Djur kan ge tröst, stöd, skydd, kärlek, vänskap och trygghet åt barn som går igenom olika sorters kriser och andra påfrestningar. (Folke-Fichtelius 1995, s.124, 127, 129, 131; Torén 1999, s.23, 50).

Några exempel på olika djur kan vara katt, mus, hund, kanin, höna, räv, skata, mullvad, uggla, ekorre, igelkott, varg (Torén 1999).

Jag har valt mina djur till rollkorterna utgående från de mest vanliga djuren och sedan lite utgående från deras karaktär, till exempel lejonet förknippas många med ett stort och farligt djur. Lejonet jag använt, Figur 7, har skadat tassen och måste bli hemma, och det skall samtidigt kanske ge en annan bild än det förväntade. Orsaken till att de flesta av djuren på rollkorterna är neutrala och inte visar någon speciell känsla genom bilden, är därför att korten skall kunna användas även i andra sammanhang.

Figur 7. Lejonet har skadat sin tass och kan inte följa med sina syskon för att hälsa på en släkting, så han/hon måste stanna hemma. Hur känner lejonet sig?

Då valet av Djurlådan gjordes, var målet att den skulle ha en ljus färg för att vara uppiggande. Namnet på produkten finns också på lådans lock, för att det skall vara enkelt att veta vad lådan innehåller. Mer eftertanke sattes dock ner på rollkortens färg, och där blev valet grönt som grundfärg. Orsaken till att färgen på korten blev grön, var för att grön oftast står för känslomässigt kontrollerande. Grönt anses även vara färgen för balans och harmoni, och en färg som associeras med säker och bekväm, vilket jag vill att barnen skall vara i situationen. Grönt har även en lugn verkan och förknippas med växtlighet och hopp. (Ander 2003, s.152; Nilson 2004, s.82; Edwards 2006, s.193). Tanken var att det skulle vara en klar och pigg färg som associeras med positiva saker. Det går även att se växtligheten, vilket grönt representerar, som barnen som blommar då de får öva och utveckla sin empatiska förmåga, vilket sedan kan leda till bättre självbild och självförtroende, som är viktigt för den sociala kompetensen. Varför valet blev att ha just 16 stycken rollkort, beror på att det skall finnas tillräckligt många olika alternativ och för att sannolikheten är större att barnen får olika djur varje gång de drar ett kort. Dessutom är det roligare att kunna använda lådan en längre tid då det finns så många djur som kan dras.

I barns rollekar kan det finnas vissa roller som det finns speciella regler för, och enligt dessa regler skall rollen spelas. Då barn har bestämt vem som har vilken roll, så måste ett barn spela enligt de regler som finns för den givna rollen, eller så att de andra accepterar hur rollen spelas. Får ett barn till exempel mammarollen så skall barnet spela mamma på ett sätt som är accepterat av de andra, barnet kan inte plötsligt börja göra något som inte en mamma gör. Oftast får barn sina rollförväntningar från omgivningen och ibland kan det hända att vuxna inte tycker om barns skapade roller. (Ytterhus 2003, s.79, 80). Rollkortet i Djurlådan har därför en kort färdig beskrivning över en situation som djuret är i, så att barnen inte den här gången själva helt kan bestämma sina roller, utan måste utgå från beskrivningen och acceptera att alla kan tolka sina roller olika.

De olika situationerna som finns beskrivna på kortens baksida, är valda så att flera olika känslor och känslotillstånd skall kunna förknippas med dem. Jag har valt att avsluta varje beskrivning med ”Hur känner djuret sig”, bara för att tydliggöra saken och för att hjälpa barnen att verkligen fundera över hur djuret känner sig. Tanken är att barnen skall ha möjlighet att reflektera och fundera på känslor som är både trevliga och mindre trevliga. Malin Angantyr tar upp i sin studie (enl. Håkansson Eklund, 2006) att människans empatiförmåga även beror på hurdan situationen är. Om någon har varit med om en mer negativ situation har människan mera empati för den än om någon har varit med om en positiv situation. (Angantyr 2009, s.2). Därför finns det situationer ur båda kategorierna på mina rollkort. Min tanke har även varit att vissa situationer skall vara sådana som barnen kan relatera till, eller som de kanske har varit med om. Figur 8 kan vara ett exempel på en situation som barnen kanske känner igen, om de upplevt samma sak då de försökt gå över vägen med mamma eller pappa. Det är också viktigt att komma ihåg att det inte finns något som är rätt eller fel i den här rolleken, utan barnen kan känna och tolka saker olika.

Figur 8. Igelkotten skall gå över vägen, men det kommer hela tiden stora, farliga bilar förbi susande och ingen stannar. Hur känner igelkotten sig?

Orsaken till att det blev rollek beror på att barnens lek kan vara en empatistödande verksamhet var barnen får möjlighet att utveckla och öva sin empatiförmåga. Genom rollbyte kan många olika och kanske nya känslor komma fram hos barn, och genom rollek har barnen möjlighet att leka och öva dessa känslor. I rolleken kommer barnen att få använda, enligt Moreno, psykologiska roller och komma bort från sina vanliga roller. De psykologiska rollerna kan vara mycket viktiga och privata (Aitolehti & Silvola 2008, s.40). Därför skall rollkortet användas i en grupp där barnen redan känner varandra ganska bra, så att alla vågar vara med och verkligen våga släppa den egna rollen och stiga in i en annan. Jag valde även att barnen efter leken skall samlas för att kort berätta hur det kändes och vad de upplevde, bara för att de även skall få öva att sätta ord på känslor och våga säga vad de känner. Det kan även ses som den tredje fasen, delaktighetsfasen, i rollbyte, var medlemmarna skall dela med sig av sina erfarenheter och känslor.

Varför då Djurlådan kan stödja resiliens hos barn är därför att den skall användas för att arbeta med barn och stödja deras sociala kompetens genom empati. Barnen skall även få möjlighet att leka i djurrollen de får, eftersom barn lär sig genom lek och eftersom lek kan ses som empatistödjande. Djuren på korten skall hjälpa barnen att våga sätta sig in i en främmande roll, och det är även viktigt att barn kan visa empati till både människor och djur.

7 Avslutande diskussion

I det här kapitlet kommer jag att beskriva arbetsprocessens gång och hur jag lyckats med mitt syfte och att besvara mina frågeställningar. Jag kommer även att kritiskt granska hela mitt arbete och fundera på utvecklingsförslag.

Beskrivningen över arbetsprocessen utgår från Figur 1 i kapitel 1.2. Arbetsprocessen började genom att jag valde att skriva inom ramen för projektet "Det resilienta barnet" 2009-2010. Målet med projektet är att utveckla metoder som senare kan användas inom ett socialpedagogiskt interventionsprogram som heter "Dagis Master". Metoder och material skall stöda barns självbild och deras sociala kompetens och vänskapsrelationer i daghem, och materialet skulle vara resiliensstärkande för barnen. Jag bestämde att jag vill ha en produkt som bestod av någon sorts kort och med djurbilder, och därför valde jag även att arbeta inom gruppen som hade fokus på konst, skapande bild och kroppsspråk.

Jag började mitt arbete genom att sätta mig in i litteratur som var relevant med tanke på projektet, och efter det utvecklades tanken om att ta upp rollbyte och hur den metoden kan stödja barns sociala kompetens. Jag har avgränsat såväl mitt arbete och min litteratur genom att fokusera mig på det som stödjer resiliens, men för att förstå innebörden av resiliens behövde jag även läsa sådant som gällde risk och resiliens, fastän det inte kommer upp alltför mycket i arbetet. Min litteratur består huvudsakligen av endast böcker, och de flesta är relativt nya. Några äldre finns, men de som handlar om djur anser jag ändå vara relevanta, eftersom djurens inverkan på människan inte borde ändra med åren. Jag har även en lite äldre källa gällande Moreno och psykodrama, men där har jag även nya som grund. Jag har använt mig av REDE-projektets undersökningar, eftersom projektet var av stort intresse för mig. Inom projektet ligger fokus på empati och djur, vilket även är centralt i mitt arbete. Sökord som bland annat använts för att hitta litteratur är resiliens, social kompetens, empati, prosocialitet, Moreno, rollteori, rollbyte, barn- och ungdomspsykologi,

roller, maskrosbarn, barn och djur, funktionell verksamhet, färglära. Jag har använt mig mycket av bibliotekskatalogen Vesta och av Blankas bibliotekskatalog (Abilita bibliotek).

Syftet med examensarbetet var att beskriva hur rollbyte kan användas som en resiliensstärkande metod bland barn. För att få svar på syftet hade jag ställt följande frågor: vad är resiliens, vad är rollbyte, och på vilket sätt kan rollbyte fungera som resiliensstärkande metod. Jag tycker att frågeställningarna är besvarade i arbetet, eftersom både resiliens och rollbyte är förklarade. Även den tredje frågeställningen besvaras, eftersom det i kapitel 6 kommer upp varför rollbyte kan fungera som en resiliensstärkande metod. Min produkt som jag har utvecklat är ett material var rollbyte används för att utveckla barns empati och det i sin tur kan stärka den sociala kompetensen som är en stödjande faktor för resiliens, därför anser jag också att arbetets syfte är uppnått.

Då jag hade fördjupat mig i vad resiliens är valde jag ut social kompetens ur de stödjande faktorerna. Efter fördjupningen i social kompetens blev det först empati som jag gick djupare in i inom de olika delområdena, eftersom rollbyte kan användas för att utveckla och öva den empatiska förmågan hos barn. Under arbetets gång tog jag dock med social sensitivitet och prosocialitet eftersom även dessa färdigheter behövs för att människan skall kunna förstå en annan person bättre. Empati är ändå det som jag har fördjupat mig mest i, men eftersom prosocialitet och social sensitivitet är nära förknippade med empati ansåg jag att det var relevant att ta upp dem och kort förklara innebörden med dem. Då jag läste in mig på rollbyte utgick jag ifrån Moreno men jag har även använt mig av annan litteratur angående människans roller. Till min produkt har jag även fördjupat mig en del i djurs inverkan på barn.

Tanke på produkt fanns med från början, men den har utvecklats lite under hela arbetsprocessen. Då jag hade läst in mig mera på ämnet och hunnit processa mina tankar och funderingar, ändrades tanken med produkten för att uppfylla syftet med mitt examensarbete. Under processens gång har det även kommit med nya saker och även fallit bort saker, eftersom jag har valt en viss avgränsning för min produkt. Produkten Djurlådan är ett socialpedagogiskt material för professionella som arbetar inom småbarnsfostran. Produkten skall användas med barn i 5-års ålder och det har jag försökt hålla i tankarna under hela utvecklingsprocessen. Namnet på produkten kom först i slutet av arbetsprocessen och det blev Djurlådan eftersom den innehåller kort med djur på. Jag valde att ha rollkortet i en låda för att det skall vara lite mer spännande för barnen att dra ett kort därifrån och för att barnen inte på förhand skall kunna se vad lådan innehåller för djur.

Färgen på korten valde jag med eftertanke och det blev en pigg färg som framhäver bilderna. Det var även viktigt att det blev ganska stora bilder och inte alltför små kort.

Jag har inte haft möjlighet att testa min Djurlåda med barn för att se om rollkortet fungerar. Detta är synd för det skulle vara trevligt att se produkten användas i praktiken och om den verkligen svarar för sitt syfte, vilket var att fungera som en resiliensstärkande metod bland barn. Produkten går att utvecklas på många olika sätt, men jag har varit tvungen att göra en avgränsning för det här arbetet. Finns det intresse är det fritt att fortsätta utveckla produkten. En viktig sak för mig var att Djurlådan skall gå att använda en längre tid och att personalen skall kunna använda den på ett mångsidigt sätt ifall de vill och behöver. Om pedagogen anpassar användandet av Djurlådan enligt barngruppen, går det bra att använda den med barngrupper var det finns barn med olika sorters funktionshinder. Några förslag på utveckling av Djurlådan kan exempelvis vara att utveckla Djurlådan så att den går att använda i barngruppen då den är ny. Detta kan göras genom att sätta till en fas, egentligen den första fasen i psykodrama rollbyte, så att den professionella först arbetar med uppvärmning och att göra ett bra arbetsklimat för att sedan kunna börja rolleken då alla barn känner sig bekväma i situationen. Ett annat förslag kan vara att utarbeta en blankett som den professionella fyller i medan hon eller han observerar barnen i leken, för att bedöma barnens empatiförmåga. Något som kan vara roligt för barnen men även nyttigt för personalen, kan vara att använda sagotering efter rolleken.

Det har varit svårt att avgränsa arbetet, eftersom det skulle vara möjligt att skriva mycket mer och ta upp många olika saker. Det skulle även ha varit roligt att utveckla produkten på många olika sätt. Det har ändå varit lärorikt att måsta sätta gränser och att själv förstå att jag inte kan ta med allt även om det skulle vara roligt. Under hela arbetet har jag använt mig av en processdagbok för att hålla ordning på mina tankar och idéer. Det har varit till stor hjälp och där har jag även skrivit upp sökorden och alla källor och hur mitt arbete har utvecklats med tiden. Då jag har skrivit upp tankar i häftet har jag även lättare kunnat bearbeta dessa tankar utan att glömma något.

Mina källor består mest av böcker, men ändå sådana som är relativt nya. Jag har även valt att använda mig av många olika källor som säger samma sak, för att ha stark grund för det som jag har skrivit. Detta kan ses både som en positiv sak men även som en negativ sak, men sådant har mitt arbetssätt varit. Avgränsningen inom resiliens tycker jag att var helt vettigt, eftersom vi skall fokusera oss på det som stärker resiliensen och inte riskerna. I arbetet skulle det ha kunnat nämnas olika risker lite mera, eller i alla fall kommit upp lite

mer exempel på olika riskfaktorer. Gällande användandet av produkten så skulle det ha varit möjligt att ta med teori om nytta med arbete i små grupper, eftersom teori om detta finns.

Saker som jag har lärt mig genom det här arbetet är hur viktigt det är med empati och att människan har en god empatisk förmåga. Det var även intressant som det kom upp att människan känner mer empati för andra ifall det handlar om något negativt. Jag tycker att det är viktigt att vi även lär oss att kunna vara empatiska mot andra då de går igenom något som är positivt. Därför har jag i mina rollkort försökt komma på händelser som både kan ses som negativa och som positiva. Det är även viktigt att barnen lär sig från början att vara empatiska. Det som kan vara bra att sätta bakom öra var det som kom fram genom REDE-projektet, var resultatet visade att flickor inte behöver så mycket hjälp att utveckla sin empatiförmåga, medan pojkarna behöver mer träning och stöd.

Djuren har även haft en ganska stor betydelse i mitt arbete och genom det har jag mera börjat fundera på djurs betydelse inom det sociala arbetet och hur man kan ta tillvara den positiva påverkan som djuren kan ha på barn. Även inom dagvården skulle det vara idealiskt att kunna arbeta med barn kring djur.

Sammanfattningsvis tycker jag att det hela har varit en mycket lärorik process och jag har själv utvecklats mycket inom ämnet och mognat som blivande socionom (YH). Själv hoppas jag att i framtiden kunna pröva min Djurlåda med olika barngrupper och kanske arbeta vidare med den. Jag hoppas även att det i framtiden satsas på att arbeta med barns empatiförmåga, och att de professionella inom småbarnsfostran kommer ihåg att tillgodose alla enskilda barns behov inom empatiutvecklingen.

Källförteckning

Aitolehti, S. & Silvola, K. (2008). *Suhteiden näyttämöt*. Helsinki: Duodecim

Ander, J-E. (2003). *Tredje språket – kommunikation med flera sinnen*. Stockholm: Bokförlaget Arena

Angantyr, M. (2009). "Kvinnan – hundens bästa vän". *Två experiment om empati*. Mälardalens högskola. Hämtad: 2.9.2010. Tillgänglig: <http://www.rede.se/pdf/REDE-forskningsresultat%20D-uppsats.pdf>

Angantyr, M. & Eklund, J. (2009-12-30). *Träning ger empatiska pojkar: Effekter av REDE-projektet*. Mälardalens högskola. Hämtad: 2.9.2010. Tillgänglig: <http://www.rede.se/pdf/REDEs%20effekt%20-%20nu%20vetenskapligt%20bevisad.pdf>

Benard, B. (2004). *Resiliency. What we have learned*. San Francisco, CA: WestEd

Berglind, H. (1998). *Skapande ögonblick*. Stockholm: Bokförlaget Cura AB

Borge, Anne Inger Helmen. (2005). *Resiliens – risk och sund utveckling*. Lund: Studentlitteratur

Brown, W., Odom, S. & McConnell, S. (2008). *Social Competence of Young Children. Risk, Disability & Intervention*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing

Cederblad, M. (2001). 6 uppl. *Barn- och ungdomspsykiatri*. Stockholm: Liber

Dahlkwist, M. (2002). *Social kompetens – en utvecklingsguide*. Uppsala: Kunskapsförlaget

Daniel, B. & Wassell, S. (2002). *The Early Years. Assessing and Promoting Resilience in Vulnerable Children*. London & Philadelphia: Jessica Kingsley Publisher

Edwards, B. (2006). *Om färg. Handbok och färglära*. Stockholm: Forum

Evenshaug, O. & Hallen, D. (2001). 2.uppl. *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur

Folke – Fichtelius, M. (1995). *Barn och djur*. Stockholm: Liber Utbildning AB

Gilligan, R. (2009). *Promoting resilience. Supporting children and young people who are in care, adopted or in need*. London: British Association for Adoption & Fostering

Heikkilä, T., Paloheimo, L. & Taipale, I. (2000). *Mieli ja taide*. Helsinki: Mieliterveyden keskusliitto

Herlitz, G. (2001). *Social grammatik*. Uppsala: Konsultförlaget

Janhunen, T. & Sura, S. (2005). *Miten käytän toiminnallisia menetelmiä?* Tampere: Resurssi

Järleby, A. (2005). *Spela roll*. Skara: Pegasus

Kauppila, R. (2005). *Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille*. Jyväskylä: PS-Kustannus

Kopakkala, A. (2005). *Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen*. Helsinki: Edita

Mannberg, S. (2001). *Social kompetens*. Malmö: Liber Ekonomi

Nilson, KG. (2004). 2 uppl. *Färglära*. Stockholm: Carlssons Bokförlag

Ogden, T. (2003). *Social kompetens och problembeteende i skolan*. Stockholm: Liber

REDE. (2009). Hämtad: 6.9.2010. Tillgänglig: <http://www.rede.se/>.

Salmivalli, C. (2005). *Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä: PS-Kustannus

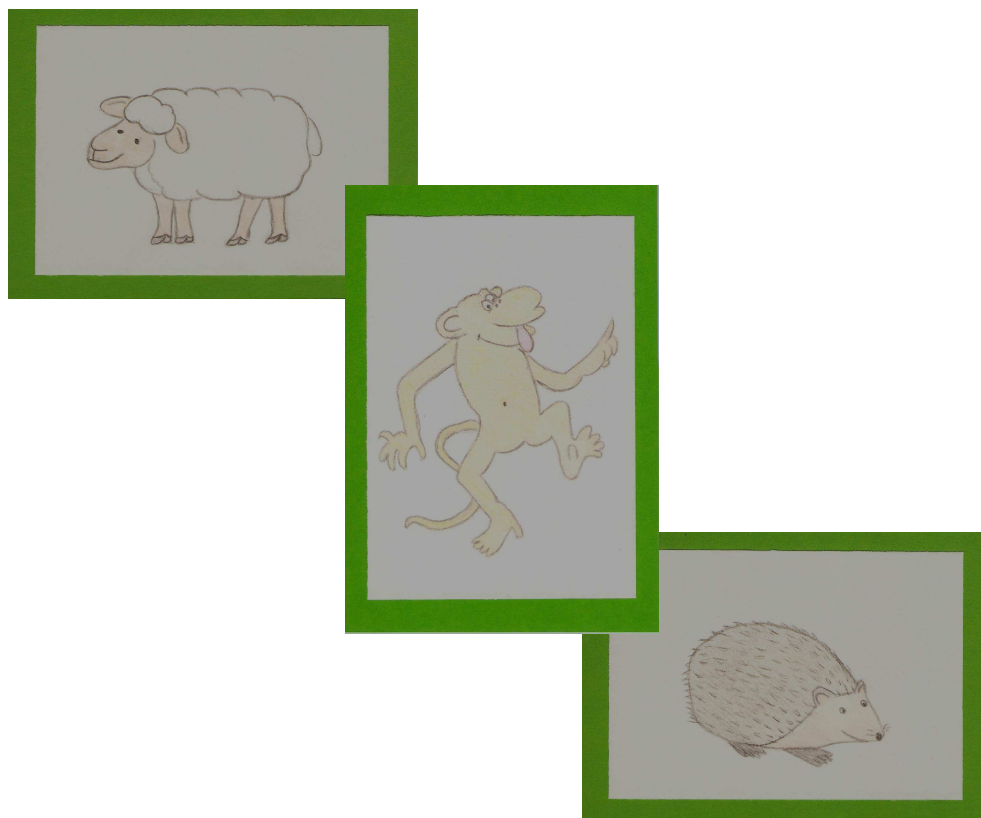
Schoon, I. (2006). *Risk and Resilience: adaptations in changing times*. Cambridge: Cambridge University Press

Torén, B. (1999). *Handdockans möjligheter i förskolan och skolan*. Solna: Ekelunds Förlag AB

Ytterhus, B. (2002). *Barns sociala samvaro. Inklusion och exklusion i förskolan*. Lund: Studentlitteratur

Öhman, M. (2003). 2 uppl. *Empati genom lek och språk*. Stockholm: Liber

DJURLÅDA MED ROLLKORT

- **Rollbyte som resiliensstärkande metod bland barn**

Instruktionsblad till personal inom dagvården

Maria Lundberg

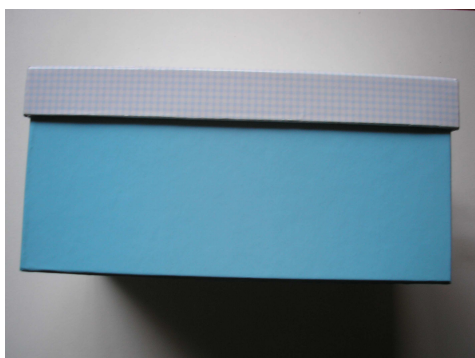
2010

Djurlådan

Djurlådan är en låda som innehåller 16 stycken rollkort. Eftersom motiven på korten är djur, blev namnet på lådan Djurlådan. Dessa rollkort skall starta en rollek som avslutas med en kort genomgång av de tankar som barnen fick genom sin djurroll.

Djurlådan har utvecklats för att ge barnen möjlighet att utveckla sin sociala kompetens, vilket är en stödjande faktor för resiliens. För att barn skall kunna fungera i sociala situationer med andra, behöver de social kompetens. Genom att kunna sätta sig in i en annans situation och se saker ur andra perspektiv, ökar den sociala kompetensen. Rollkortet i Djurlådan skall därför hjälpa barnen att utveckla sin empatiska förmåga, vilket i sin tur är ett delområde inom social kompetens.

Det här socialpedagogiska materialet skall hjälpa dig som professionell inom dagvården att utveckla och öva barnens empatiska förmåga. Tanken är att Djurlådan skall användas med barn i 5-års ålder, men vid behov går det att anpassa även för andra åldrar. Rolleken skall utföras i mindre grupper på 4-5 barn, så att du har möjlighet att observera alla barn under rolleken.

Figur 1 & 2. Djurlådan

Hur skall Djurlådan användas och när?

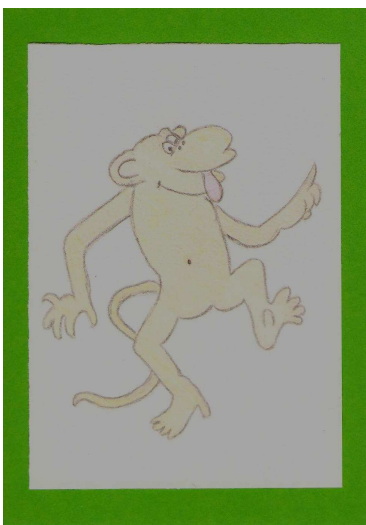
Djurlådan skall inte användas i nya grupper, utan först efter att barnen känner varandra bättre. Barnen måste våga hänge sig åt den nya rollen och faktiskt våga leva ut det som de känner, vilket kan vara svårt i en ny grupp.

Tanken är att du skall använda Djurlådan på förmiddagen en gång i veckan. Det behövs ett skilt utrymme för att barnen i lugn och ro skall få leka och rekvisita är alltid bra. Det är du som känner barngruppen bäst och kan bestämma ifall det blir 4 eller 5 barn i de små grupperna. Barnen skall få tillräckligt med tid för rolleken och genomgången som avslutar rolleken skall endast vara kort så de centrala tankarna kommer fram ur rollbytet som barnen varit med om. Exakt hur lång tid barnen får för rolleken är upp till dig och enligt behov. Det är bra att observera och ta i beaktande ifall det kommer upp saker kring rolleken som borde bearbetas vidare.

Före användning bör du berätta vad tanken bakom lådan är och att det faktiskt är meningen att barnen skall fundera på hur djuret känner sig och kanske även hur de andra djuren kan känna sig. Det är du som skall hålla lådan så att barnen får dra ett kort ur lådan utan att de ser bilderna på djuren. Ett annat alternativ är att göra en solfjäder av korten med bilderna neråt. Läs beskrivningen för varje barn och efter att alla har fått sitt djur och hört sin beskrivning, kan rolleken börja. Som ledare är det viktigt att du talar om för barnen att det inte finns något rätt eller fel i denna lek, och att alla kan känna och tycka olika.

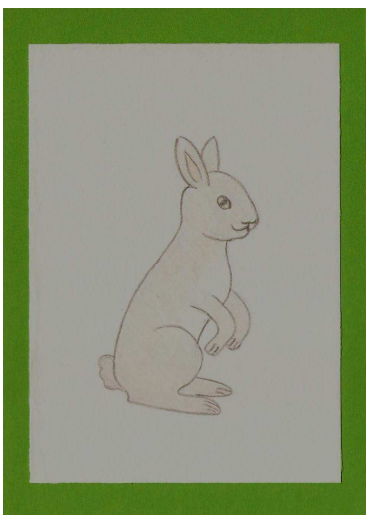
Du kan använda Djurlådan en längre tid, eftersom den används i mindre grupper och alla barn skall få göra det. Då det finns 16 stycken kort kan Djurlådan användas en längre tid och chansen att barnen skulle få samma djur varje gång är ganska liten. Dessutom är det bra att barnen får öva sig i flera olika roller.

Rollkorten

Kort 1. Apan dansar och busar med de andra djuren.

Hur känner apan sig?

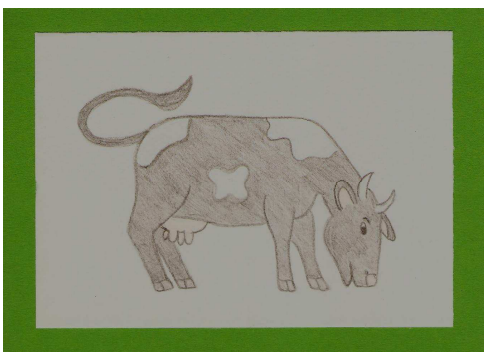
Kort 2. På vägen hem hör haren ett skrämmande ljud och stannar upp. Hur känner haren sig?

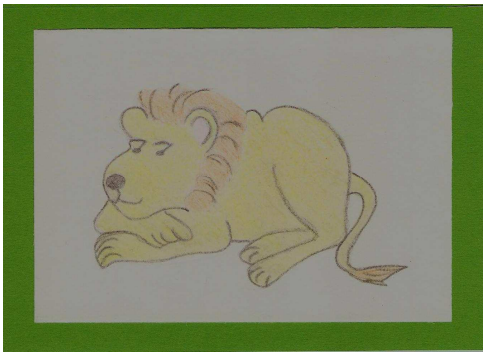
Kort 3. Ekorren har tappat sin kotte och kan inte hitta den. Hur känner ekorren sig?

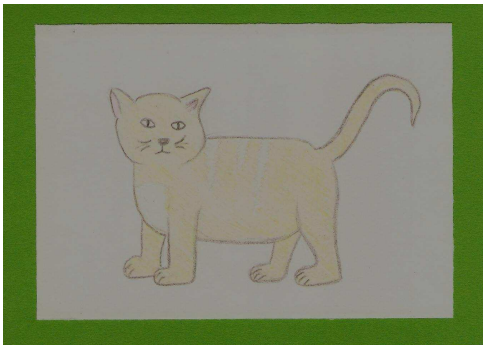
Kort 4. Hästen drömmer om sommaren då han/hon fick vara med sina vänner och springa fritt på de gröna ängarna. Hur känner hästen sig?

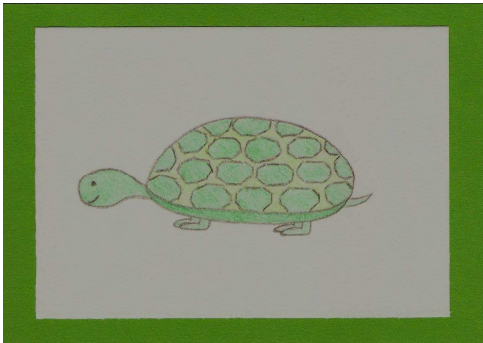
Kort 5. Kon fyller år idag, men ingen av de andra korna i hagen kommer ihåg det. Hur känner kon sig?

Kort 6. Lejonet har skadat sin tass och kan inte följa med sina syskon för att hälsa på en släkting, så han/hon måste stanna hemma. Hur känner lejonet sig?

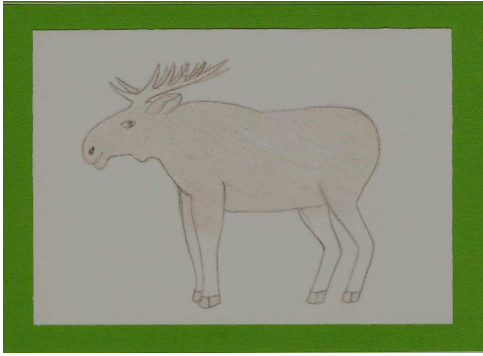
Kort 7. Katten har klättrat högt upp i ett träd, men slipper inte ner tillbaka. Hur känner katten sig?

Kort 8. Sköldpaddan är inte lika snabb som de andra djuren och hinner oftast inte med dem, utan blir oftast sist kvar. Hur känner sköldpaddan sig?

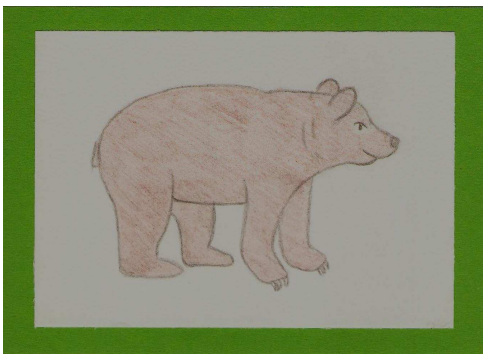
Kort 9. Musen springer till skogen med väldig fart, för idag kommer hans/hennes bästa vän tillbaka. Hur känner musen sig?

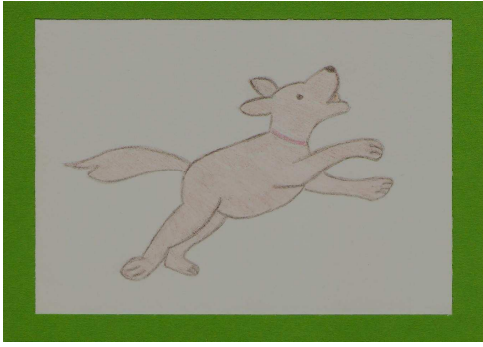
Kort 10. Älgen är ett stort och ståligt djur, men en dag i skogen fastnar han/hon bakom ett omkullfallet träd med sina långa ben. Hur känner älgen sig?

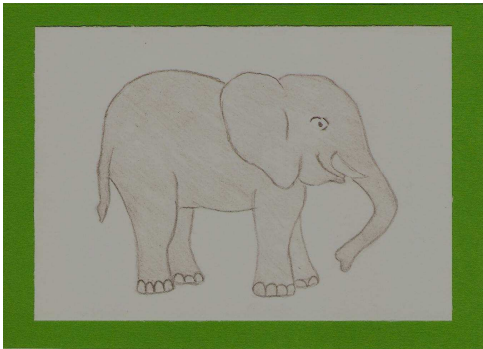
Kort 11. Igelkotten skall gå över vägen, men det kommer hela tiden stora, farliga bilar förbi susande och ingen stannar. Hur känner igelkotten sig?

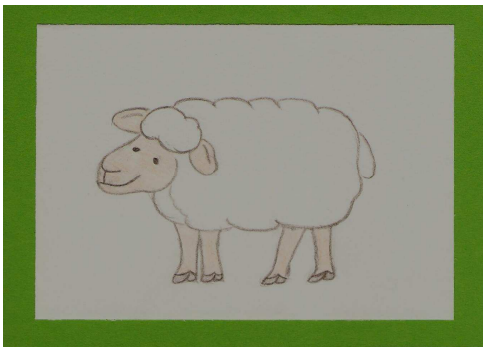
Kort 12. Många av de andra djuren i skogen är rädda för björnen för att han/hon är så stor och stark, och därför vågar ingen leka med honom/henne. Hur känner björnen sig?

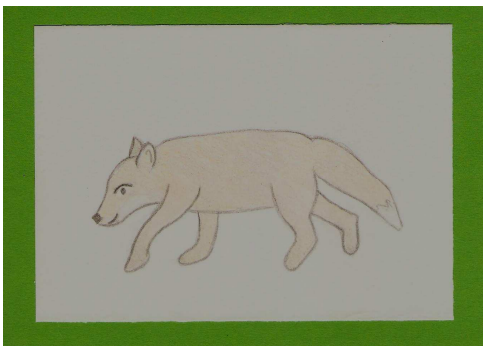
Kort 13. Hunden hoppar och skuttar, för idag kommer husse och matte hem igen. Hur känner hunden sig?

Kort 14. En varm dag ber de andra djuren elefanten att spruta vatten över dem med sin snabel. Hur känner elefanten sig?

Kort 15. Fåret har fått nya och snälla vänner på den nya åkern. Hur känner fåret sig?

Kort 16. Råven smyger bort till skogen för att ensam hitta den gömda skatten. Hur känner råven sig?

Utveckling av Djurlådan

Du kan också utveckla Djurlådan efter eget behov. Eftersom nästan alla djur är neutrala på bilderna, kan korten användas i olika situationer som kan uppstå på daghemmet. Det går att göra nya beskrivningar till djuren som kan förknippas med en situation som har uppstått och som du och övrig personal anser att behöver bearbetas. I sådana fall kan lådan användas oftare än en gång i veckan med en grupp och även grupperna kan planeras utifrån olika behov.

Finns det behov av att koncentrera sig på något visst barn och någon viss känsla eller situation, så kan du även välja vissa kort och ge ett åt var barn med tanke på det som du vill observera och utifrån det se hur barnet fungerar. Det kan bli intressanta och lärorika lekar, och om du vill dokumentera barnens lek kan sagotering vara en rolig grej att göra. Ifall du vill använda Djurlådan med en barngrupp var det finns barn med olika sorters funktionshinder, behöver du bara anpassa användandet av Djurlådan så att alla kan delta lika mycket.

Kom ihåg att barn behöver förebilder för att kunna utveckla sin empatiska förmåga. I daghemmet är det du som pedagog som är och skall vara en empatisk förebild åt barnen. Det är viktigt att du och övrig personal på daghemmet planerar in verksamhet som stimulerar varje barns empatiska förmåga.

Djurlåda med rollkort

- Rollbyte som resiliensstärkande metod bland barn

Syfte med examensarbetet:
Beskriva hur rollbyte kan fungera som en resiliensstärkande metod bland barn

Frågeställningar i arbetet: vad är resiliens, vad är rollbyte och på vilket sätt kan rollbyte fungera som en resiliensstärkande metod.

Djurlåda med rollkort

- 16 stycken rollkort
 - Djurmotiv och beskrivning över djuret
 - Rollek och kort avslutande diskussion
 - 4-5 barn/grupp
 - Instruktionsblad till personal
-
- Målet med produkten är att öva och utveckla barns empatiförmåga

Huvudområden i arbetet:

Resiliens
Social kompetens
Empati
Rollbyte

} → Djurlåda med rollkort

Rollbyte kan användas som en resiliensstärkande metod eftersom det övar empati. Empati är en färdighet inom social kompetens, och social kompetens är en resiliensstödjande faktor.